

Синонімія може використовуватися у таких випадках: 1) для уточнення змісту терміна та деталізації думки правотворця; 2) для надання необхідних відтінків значення якогось поняття.

Насамкінець необхідно вказати на основні вимоги щодо вживання синонімів у правових актах: 1) не допускати неправильного і неточного використання синонімів, адже кожен синонім має свій відтінок, а невдало дібраний синонім неточно орієнтує та здатен звузити чи розширити зміст акта (*неповнолітній* - *малолітній* - *малий*); 2) уживати з багатьох близьких за значенням слів те єдине, яке в одному конкретному контексті стане найбільш виправданим; 3) не допускати вживання синонімів на позначення одного й того самого поняття, оскільки синоніми різняться відтінками значень; 4) не допускати безсистемного і надмірного вживання синонімів у тексті акта; 5) у правовому акті назва предмета/явища/дії повинна залишатися незмінною, а не замінюватися синонімами; 6) використання синонімів повинно бути продуманим, виваженим, обережним, щоб їх наявність не викривила зміст правового акта.

*Мінченко О. В.,
кандидат юридичних наук,
старший викладач кафедри
теорії держави і права
Національної академії внутрішніх справ*

ЩОДО ЗМІСТУ ТЕРМІНА «ЗАКОННІСТЬ» В УКРАЇНСЬКОМУ ТА НІМЕЦЬКОМУ ПРАВІ

Категорія «законність» в українській юридичній науці є однією із складних та фундаментальних правових категорій. Багатоплановість її правового розуміння пояснюється тим, що вона може трактуватися за допомогою таких категорій, як «режим», «принцип», «метод», і характеризуватися у різних аспектах залежно від специфіки науково-пізнавальних завдань. На сучасному етапі в російському та українському праві існує ще один термін, який є, на

578599

нашу думку, тотожним з категорією «законність» - це термін «правозаконність». Популярна юридична енциклопедія визначає законність (правозаконність у тому числі – *авт.*) як «режим (стан) відповідності дій, поведінки, діяльності посадових осіб, громадян та юридичних осіб законам і підзаконним нормативно-правовим актам держави, який утворюється в результаті неухильного додержання останніх усіма суб'єктами права» [1, с. 142].

На відміну від української термінології, в німецькій мові для цього явища існує декілька термінів: «Legalität», «Gesetzlichkeit», «Legitimität», «Validität» [2], «Gesetzmäßigkeit», «Rechtlichkeit», «Rechtmäßigkeit», «Rechtsbeständigkeit», «Rechtsbestand» [3]. Проте, якщо взяти кожен термін окремо, то він має певний смисловий відтінок або й зовсім новий зміст. Так, «Gesetzlichkeit» означає законність, однак не є поширеним у німецькій юридичній літературі. Термін «Validität» перекладається як законність, дійсність і вживається найчастіше у другому значенні. Слова «Rechtlichkeit» – справедливість, чесність, «Rechtmäßigkeit» – правомірність, законність, легітимність. «Rechtsbeständigkeit» може виступати в значенні «дійсність», в іншому джерелі як «законність». «Rechtsbestand» знаходимо лише як синонім до поняття «Rechtsbeständigkeit», відповідно і значення ті ж, що і в попереднього терміна. Однак, особливого пояснення потребують терміни «Legalität» – законність і «Legitimität» – законність, легітимність, які найчастіше вживаються в нормативних або доктринальних юридичних текстах. Тут треба зважити на зауваження спеціалістів із порівняльного права та термінографів, які наголошують на підвищеному ступені складності перекладу термінології іноземних терміносистем права, що належать до різних правових сімей чи груп. «... у кожному суспільстві чи культурному просторі історично склалося різне розуміння чи то філософське осмислення права, накопичилися розбіжності у визначенні та розумінні правових понять» [4, с. 10]. Так, наприклад, термін «Legalität» (легальність, законність) інтерпретується в політико-юридичному контексті. Отже, легальною, законною є індивідуальна чи державна діяльність

тоді, коли вона відповідає наявному праву і чинному законодавству, тобто відповідає вимогам позитивного права – конституції, законам, іншим правовим приписам. Тут юристи використовують формально-юридичний підхід, ототожнюючи право і закон.

Термін «Legitimität», який у перекладі також означає «законність», вживається в політико-соціологічному контексті для визнання гідності (чесноти) державної влади через дотримання визначених принципів і соціальних цінностей. Другий аспект використання терміна «Legitimität» пов'язується з необхідністю вираження почуттів довіри до чинної політичної влади, яка діє на засадах закону.

Таким чином, термін «законність» має різне змістовне навантаження як у правовій системі України, так і в правовій системі ФРН чи Австрії, що обумовлено особливостями правових терміносистем, які формуються на різних методологічних засадах та виконують функції пояснення правових явищ.

Зокрема, в українському правознавстві використовується інструментальний, функціональний, або спеціально-юридичний підходи, що дозволяють тлумачити «законність» як засіб, як результат, як категорію. Разом з цим специфіку тлумачення змісту «Legalität», «Legitimität» спостерігаємо і в правових системах ФРН чи Австрії, де законність наповнюється також політичним або соціальним змістом.

Список використаних джерел

1. Популярна юридична енциклопедія. Кол. авт.: В. К. Гіжевський, В. В. Головченко, В. С. Ковальський (кер.) та ін. – К.: Юрінком Інтер, 2002. – 528 с.
2. Немецко-русский юридический словарь. Ок. 46000 терминов / Под ред. П. И. Гришаева и М. Беньямина. – 4-е изд., стереотип. – М.: РУССО, 1996. – 624 с.

3. Хайнц Энгельберт. Русско-немецкий юридический словарь. Ок. 400000 терминов и 1000 сокращений / Издательство «Die Wirtschaft Berlin», «Траст» Москва. – 1995. – 720 с.

4. Шаблій О. А. Переклад юридичних текстів (на матеріалах правничих термінологічних систем ФРН та України) / О. А. Шаблій // Київський національний університет ім. Т.Г. Шевченка. – 2008. – 212 с.

*Мірошниченко А. М.,
доктор юридичних наук, доцент,
зав. кафедри земельного та аграрного
права юридичного факультету
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка*

КРИТЕРІЇ ДОПУСТИМОСТІ ВМІЩЕННЯ «СЛОВНИЧКІВ» У ЗАКОНОДАВЧИХ АКТАХ

Останнім часом вміщення в кожному законі і навіть підзаконному акті своєрідного «словничка» (чи то як окремої статті, чи як сукупності визначень, «розкиданих» по тексті) вважається мало не обов'язковим. При цьому такий крок здебільшого пояснюється бажанням досягти «чіткості» та «зрозумілості» акта. На жаль, часто визначення «словничків» лише шкодять і замість «чіткості» та «зрозумілості» в кращому випадку утворюють свого роду «мертвий» текст (що, тим не менш, обтяжує акт і ускладнює роботу із ним), а в гіршому – створюють колізії, шляхи подолання яких не завжди очевидні.

Спробуємо сформулювати критерії допустимості вміщення «словничків» у законодавчих актах.

Невід'ємною ознакою мови, у т.ч. юридичної, є її багатозначність. Конкретне значення, у якому вживається той чи інший термін, завжди обумовлюється контекстом (насамперед, правилами, вміщеними в «основній» частині законодавчого акта). Причому в різному контексті термін може означати різні явища. Якщо визначення у «словничку» суперечить контексту,